

סֵפֶר
חֲפֵץ הַיּוֹם

הַמְבַאֵר

מהדורה חדשה מאירת עינים, מנחת ומתקנת מדפוסים ראשונים
כולל באר מים חיים מנגד ומפסק, מחלק לפי סעיפים
פותרות צד, השלמת מקורות, וצינוני מראי מקומות

עם

סֵפֶר
חֲפֵץ הַיּוֹם

הַמְבַאֵר

באור צח ובהיר משלב בלשון החפץ היום
פותרות והקדמות
ומשבצים בו
פסקי דינים, הלכות וטעמים שנתחדשו בבאר מים חיים
כולל ציונים והערות

הקדמה

ישמחו השמים ותגל הארץ בהיגלות חיבור יקר זה של "חפץ חיים", היוצא לאור לאחר שנים של יגיעה מרובה, תוך עיון רב בדברי רבנו ה"חפץ חיים", ליבון הסוגיות בדיבוק חברים וחזרות רבות שוב ושוב על כל הספר מרישא ועד גמירא. חפץ ה' עלה בידינו, ואנו שמחים כעת לברך על המוגמר ולהגיש בפניכם את ספר ה"חפץ חיים", כשהוא ערוך ומסודר, מפואר ומהודר, מפורש ומבואר, והוא מוכן לפני הלומד כשולחן הערוך לפני האדם. ומי האיש ה"חפץ חיים", ייטול את השם, כשהוא מפורש יוצא מפי כהן גדול, הוא רבנו הגדול רבי ישראל מאיר הכהן מראדין זי"ע, בעל ה"חפץ חיים" וה"משנה ברורה".

וזאת למודעי, שהרבה יגיעה נתייגענו להוציא דבר ברור ומתוקן, ובעין יפה מתנה נתנו לכל הלומד בספר. והנה, ידוע מאמר חז"ל (שבת י:): הנותן מתנה לחברו צריך להודיעו. ועל כן הננו להודיע למעיין כמה מהמעלות הטובות שנשתבח בהן ספר זה.

הספר מחולק לשני חלקים:

"חפץ חיים המפואר" עם "באר מים חיים" סביב לו, מוגה ומהודר.

"חפץ חיים המבואר", מפורש ומבואר.

לתועלת הלומדים, ניתן להשיג כל חלק במהדורה נפרדת, או מהדורה הכוללת את שני החלקים בכרך אחד.

ספר "חפץ חיים המפואר"

תיקוני נוסח על פי דפוס ראשון: הנה ספר "חפץ חיים" נדפס פעמים רבות, ובמהלך המהדורות נפלו בו טעויות שונות. בעבודתנו עברנו על כל השינויים שבין דפוס ראשון (וילנא תרל"ג) לדפוס שני (וילנא תרל"ז), ובכמה מקומות מצאנו שורה שנשמטה מחמת דמיונה לחברתה. כמו כן פעמים מצאנו כי מילה או שתיים נשמטו או נשתבשו מחמת טעויות המהדיר. במהדורתנו תיקנו עשרות טעויות כאלו והשבנו עטרה ליושנה.

חזרת ההשמטות למקומן: הנה בדפוס שני הוסיף רבנו ה"חפץ חיים" הוספות רבות וחשובות לספר, אלא שבשל קושי העימוד באותן השנים, הוצרך להוסיפן בסוף

הספר ולציין אליהן ב'כוכבית'. במהדורתנו שיבצנו את כל ההשמטות במקומן - דיבור ודיבור על אופניו, בשום שכל ובתשומת לב.

השוואות ציטוטים: בהרבה מקומות הביא רבנו ה"חפץ חיים" פסוקים ומימרות חז"ל בשינוי לשון. והנה, בעוד שבהוצאות החדשות ניסו 'לתקן' את לשון רבנו ולהתאימו למקור הדברים, הרי שבעיוננו ראינו כי בכוונה כתב רבנו כפי שכתב - אם כדי להוסיף ביאור בציטוטים, ואם מטעמים נוספים. אשר על כן במהדורתנו הדפסנו את הדברים כלשונו של רבנו, ובציון מראה המקום כתבנו: ראה מלכים, ראה שמואל וכו', לרמז שאין זה ציטוט הכתוב ממש.

עם זאת, במקומות שבהם הביא רבנו מדברי הראשונים ככתבם וכלשונם, ופעמים שנמצא הנוסח במהדורות החדשות מוגה על פי כתבי יד וכיוצא, הרי שבמהדורתנו תיקנו את הלשונות במקום שיש בזה תועלת.

השלמות ציטוטים: במקומות רבים קיצר רבנו במקורות שהביא מחמת שסמך על הלומד שידע את המשך הדברים, אך פעמים שהלומד אינו בקי דיו, והעיקר חסר מן הספר או שהעניין בלתי מובן. במהדורתנו ביצענו עשרות השלמות שכאלו - הן ב"מקור החיים" והן ב"באר מים חיים". עבודה זו נעשתה תוך שימת לב מיוחדת וכובד ראש, שלא להאריך במקום שאמרו לקצר, ושלא לקצר במקום שאמרו להאריך.

סידור ההגהות: בדפוסים החדשים הוציאו את ההגהות מתוך ה"מקור חיים" והדפיסו אותן מתחת ל"מקור חיים". במהדורתנו החזרנו אותן לתוך ההלכות וכתבנו אותן בכתב שונה ומוקטן, כפי שנדפס בדפוס ראשון.

סידור ההערות: מדי פעם כתב רבנו הערות וציונים על דבריו - הן ב"מקור החיים" והן ב"באר מים חיים". הערות אלו הן בדרך כלל דוגמאות, הוספת פרטים, או ציון למקום אחר. פעמים רבות הערות אלו מקשות על הלומד, משום שהן מפריעות לו לרצף ההלכה, ולעתים אף נמצאות באמצע משפט, כך שלא ניתן אפילו להניח פסיק בין המילה שלפניה למילה שאחריה. במהדורתנו ביקשנו למצוא פתרון לקושי, ולפיכך חילקנו כך:

ב"מקור החיים" עיצבנו את ההערות בגופן שונה ומוקטן כדוגמת הג"ה, כך שלא תפרענה לרצף הלימוד.

ב"באר מים חיים", שבו ההגהות לפעמים ארוכות, בהכוונת רבנים, הוצאנו את ההגהות מה"באר מים חיים", ובמקומן הצבנו ציוני אותיות, ואת ההגהות עצמן הדפסנו תחת ה"באר מים חיים", וזאת על דרך "שער הציון" שעל המשנ"ב.

הגהה: הספר עבר הגהה יסודית על ידי חבר תלמידי חכמים בליבון ובירור הלכתא, כשלפניהם למעלה משלושה-עשר ספרי אחרוני זמננו. בסייעתא דשמיא עלה בידינו ללקט עשרות הגהות שלובנו בעיון ובתשומת לב, ולשבצן במקומן. נעזרנו בעיקר בספרים: "רגשי חיים", "חלקת בנימין", "עלי באר", "באר חפרוה", "עיקרי חיים" ו"נתיבות חיים".

פתיחת ראשי תיבות ופיסוק קטעים: הספר כולו עבר פתיחת ראשי תיבות מחדש - על פי דפוס ראשון, ובסייעתא דשמיא עלה בידינו לתקן עשרות שגיאות של ראשי תיבות שנפתחו שלא כהוגן, ובמהדורתנו השבנו עטרה ליושנה.

השמטות הצנזור: כידוע, עד לשנים האחרונות הייתה יד הצנזור תקיפה על ספרי הלימוד, ואף ברוב המהדורות החדשות השמיטו את מרב ההערות שנמחקו על ידי הצנזור ימ"ש. במהדורתנו הוספנו את כל המקומות אשר נשמטו מחמת הצנזור, והשבנו דברי תורה למקומם. לאור העובדה שאלו דברי רבנו שנשמטו בכוח הזרוע, אף לא ראינו צורך לציין על כך במקום התיקון.

מראי מקומות, השוואות וציונים: בשונה משאר ספרים, שבהם מראי-המקומות הינם תוספת לספר, בבחינת 'זה אלי ואנוהו', הרי שבספרנו מראי-המקומות הינם חלק בלתי נפרד מהבנת הספר, היות וכל פיסקה בנויה על עיונים רבים ממקורות שונים ועל ביאורים ממקומות אחרים בספר ובדברי חז"ל והראשונים. אשר על כן עמלנו בדקדוק עצום על כל מראי-המקומות הנצרכים, ובסך הכול הוספנו למעלה מאלפיים (!) מראי-מקומות. כמו כן, ערכנו אף מאות השוואות בתוך הספר.

כותרות צד: לכל סעיף וסעיף מדברי רבנו ולכל קטע וקטע מדברי ה"באר מים חיים", ערכנו 'כותרת צד'. במלאכה חשובה זו ישנה תועלת למעיין המבקש למצוא דברי חפץ, שיראה בכל סעיף בקצרה על מה הוטבעו אדני הסעיף. כמו כן בכמה וכמה מקומות מוסיפה הכותרת הבנה ללומד בהגדרה המדויקת של הנושא הנידון.

ניקוד: כל מדורי ה"חפץ חיים" נוקדו מראשיתם ועד סופם - מקור החיים, באר מים חיים, הגהות והשמטות.

הלימוד היומי: הספר ערוך ומסודר לפי "סדר הלימוד היומי", שתוקן ע"י הגאון רבי יהודה זאב סג"ל זצ"ל ראש ישיבת מנצ'סטר.

ספר "חפץ חיים המבואר"

על כל המעלות הרבות שבמהדורה זו, הוספנו חלק נוסף, והוא ספר "חפץ חיים המבואר", ובו כל המעלות הטובות אשר נפרט להלן:

ביאור משולב: למען יהיו הדברים חיים למוצאיהם, חיברנו ביאור משולב לדברי רבנו, ובו ביאור למילים קשות הטעונות הסבר וללשונות שאינם מצויים בזמנינו. בכדי שירוץ בו הקורא, לא ציינו בחלק זה את מראי המקומות (אלא רק ב"חפץ חיים המפואר").

הקדמות: בכללים קשים או בסוגיות מורכבות ערכנו הקדמה, בה הבאנו את דברי הגמרא או הראשונים שמתוכם העלה רבנו את פסקי ההלכות, וביארנום בקצרה. כך יוכל הלומד להבין בקלות את דברי רבנו על בוריים. לפעמים ערכנו הקדמה - כפתיחה לכלל שלם; לפעמים ההקדמה פותחת רצף של כמה סעיפים שעניינם אחד; ולפעמים ההקדמה היא לסעיף בודד.

לאמתו של דבר, עניינים אלו מבוארים ב"באר מים חיים", אך פעמים הובאו בו באריכות רבה, וגם לא לכל אחד יש הפנאי לעיין שם. משום כך עמלנו ביגיעה רבה מאוד בדברי ה"באר מים חיים", וערכנו בלשון צחה וברורה את ההקדמות.

טעמי הדינים: בנוסף, שילבנו במקומות רבים את טעמי הדינים שהובאו להלכה ב"מקור חיים", כפי שביארם רבנו ב"באר מים חיים", וכך הלומד זוכה לידע את ההלכה וטעמיה כראוי.

חידושי דינים: עוד חיבה יתרה מודעת לנו, שעמלנו וטרחנו להכניס לתוך הביאור את החידושים העולים לדינא מדברי ה"באר מים חיים", למען יוכל הלומד ללמוד בספר את "מקור החיים", ולדעת את כל חידושי הדינים ופרטי ההלכות הנצרכים למעשה.

יודגש, כי על אף שהספר עבר הגהה הלכתית מרישא עד גמירא ע"י תלמידי חכמים מופלגים הבקיאים בהלכות אלו, בכל זאת חלילה לסמוך על כך הלכה למעשה, ובכל שאלה למעשה יש לעיין במקור הדברים או לשאול שאלת רב.

ציונים והערות: עוד חיברנו מדור מיוחד, אשר בשם 'ציונים והערות' ייקרא, ובו הבאנו צינים ופרחים מדברי רבנו והמפרשים בעניינים הנוגעים לדברי רבנו, וכן ביאורי פסוקים ומימרות חז"ל הנצרכים להבנת הדברים שהובאו בידי רבנו.

אנו תפילה, כי תמצא מהדורתנו חן בפני אדון כול, וילמדו הרבים ותרבה הדעת. ובזכות הזהירות מהחטא החמור הזה, נזכה לקירוב הגאולה במהרה בימינו אמן.

תוכן הענינים

ה..... הסכמות

ז..... הקדמת העורך

ספר הפץ היים המבואר

ט..... תוכן הענינים

זא..... הסכמות הגאונים

זב..... הקדמה

זג..... פתיחה

זד..... הלכות איסורי לשון הרע

זה..... הלכות איסורי רכילות

זח..... תשובות הגאונים

ספר הפץ היים המבואר

תג..... הקדמה

תטז..... פתיחה

תסב..... הלכות איסורי לשון הרע

תרי..... הלכות איסורי רכילות

חלק ראשון

הלכות אסורי לשון הרע

כלל א'

בכלל זה יבאר אסור ספור לשון הרע בפיו או על ידי רמז או מכתב, וגדל הענש למי שהרגל בעון זה, ושכר למי ששומר עצמו מעון הפור הזה, ושאר פרטים. ובו ט' סעיפים:

בכלל א' יבאר: א) אסור ספור בגנות חברו אפלו על אמת, ג) ואפלו במקרה. ואם הרגל בזה, יגדל ענשו עד מאד. ד) ושדבר זה נוגע בענין העולם הבא. ה) ואסור הספור אפלו אם אביו ורבו עמדו עליו והקצירוהו. ו) ואם על ידי זה יסבב לו הפסד בפרנסתו, ז) וכל שכן אם נוגע לו רק בכבוד בעלמא. ח) ואסור לשון הרע על ידי מכתב, ובדרך רמז. ט) ואם בגנות זה גנה את עצמו גם כן.

לוח יומי: שנה פשוטה - כ"ו תשרי, כ"ה שבט, כ"ה סיון. שנה מעוברת - כ"ו תשרי, ה' אדר א', ט"ו סיון.

א אסור לספור בגנות חברו אפלו על (א) אמת גמור, וזה נקרא בפיו הגדרתו לשון הרע -

באר מים חיים

ועין בפרוש רש"י בדבור המתחיל דאי מתפקר, שפרש שחרף שליח בית דין, ושליח אמר חרפני. ועל זה מיתי הגמרא ראיה מקרא 'העיני וגו', ואשליח קאי, ומסתמא אמר לו השליח למשה רבנו דבר זה, וכפרוש רש"י בדבור המתחיל העיני, אלמא דשלוחא דבי דינא מתר לומר, הרי דלפרוש רש"י הענין הזה קאי על לשון הרע, והשליח היה יודע בעצמו שהדבר הזה הוא אמת שחרפוהו דתן ואבירם,

א (א) אמת גמור. ולפי שזה הוא הטעות הראשון שרגילין העולם לטעות בו, על כן אביא לך על זה שלשה עדים מן הגמרא, ואחר כך מכל הפוסקים, דאסורו הוא אפלו על אמת.

וזה, דגרסינן במועד קטן (טז.) מנלן דאי מתפקר בשליחא דבי דינא, ואתי ואמר, לא מתחזי כלשנא בישא, דכתיב (במדבר טז יד) 'העיני האנשים ההם תנקר'.

ראיות מהגמרא לאיסור לשון הרע על אמת

חו"ל בכל מקום לשון הרע, (דאם יש בהספור שלו (ב) תערובות של שקר ועבור זה נתגנה חברו יותר, הוא בכלל מוציא שם רע, ועונו גדול הרבה יותר).

באר מים חיים

שאמרו לו 'העיני האנשים ההם תנקר', כאדם שתולה קללתו בחברו וכדפרש רש"י בחמש (ד"ה האנשים), ואפלו הכי משמע בהדיא מהגמרא דאי לאו שלוחא דבי דינא היה אסור לספור.

ואפלו לפי גרסת הרא"ש והר"ן דהענין הזה אינו ברכילות כמו שנבאר לקמן (כלל ב סק"ב בהערה ד"ה ועוד), מפל מקום לענין דינא לא מצינו שיחלקו על פרוש רש"י, דכי היכי דלדידהו אינו הגמרא לענין רכילות, ועל פרוש דאסור אפלו על אמת אי לאו שלוחא דבי דינא, וכמו שנבאר אם ירצה השם לקמן בתחלת חלק שני (כלל א סק"ח אות א), כן הוא הדין בלשון הרע. הרי דאסור לשון הרע הוא אפלו על אמת.

ועוד ראיה מדחשב בסוטה בסוף פרק אלו נאמרין [דף מ"ב עמוד א'] ארבע כתות שאינם מקבילים פני שכינה, ובתוכם כת שקרנים פת מספרי לשון הרע, ואי לשון הרע אינו אסור רק בשקר, אמאי חשב להו בשמים, כמו שכתב רבנו יונה ראיה זו בשערי תשובה (מאמר ריד).

ועוד ראיה מדאיתא בבבא בתרא (קסד:) שהוא שטר מקשר דאתא לקמה דרבי, אמר רבי אין זמן בזה וכו', הדר חזא בה רבי בבישות, אמר לה לאו אנא כתבתה, רבי יהודא חיטא בתבה, אמר לה רבי לרבי שמעון ברה פלך מלשון הרע הזה, ופרש רשב"ם (ד"ה כלך) לא היה לך

להטיל האשמה עליו, אלא היה לך לומר איני פתבתי. הרי דאף על אמת אסור לספור בגנות חברו ונקרא לשון הרע.

וכן איתא להדיא בכל הפוסקים הראשונים [מלבד ספרי האחרונים קצרה היריעה מהכילם] דלשון הרע אסור אפלו על אמת. דזה לשון הרמב"ם בפרק א' דאבות (מ"ז), שאין לשון הרע שייכזב על האדם וייחס לו מה שלא יעשה, כי זה נקרא מוציא שם רע על חברו, ואמנם לשון הרע הוא שיגלה גנות האדם אפלו בפעולותיו אשר יעשה באמת, שהאומרו יחטא ואשר ישמעהו יחטא, עד כאן לשונו הטאהור. וכן כתב הרמב"ם בפרק ז' מהלכות דעות הלכה ב', והסמ"ג לאוין ט', והרבנו יונה בשערי תשובה במאמר רי"ד. וכן משמע מפרוש רש"י בחמש פרשת קדשים על זה הפסוק דלא תלך רכיל' (ד"ה לא) עין שם, וכן משמע בפרוש הרמב"ן על זה הפסוק עין שם. והארכתי הרבה אולי יתן ה' שיועיל קצת להוציא את העורון הזה מלבות בני אדם:

(ב) תערובות. כן משמע בשבועות (לא). (ב) בכל הציורים שהביא שם הגמרא על הפסוק 'מדבר שקר תרחק' (שמות כג ז) דתערובות של שקר במקצת אסרה התורה כמו עצם השקר, ובפרט בענין לשון הרע ורכילות ידוע הוא דעל ידי תבה אחת שנסתנה בהספור נשתנה הענין כלו:

ראיות מהראשונים לאיסור לשון הרע על אמת

מקצת שקר

לאו מיוחד ללשון הרע

והמספר עובר בלא תעשה, שנאמר (ויקרא יט טז) 'לא תלך רכיל בעמך', (ד) וזה גם כן בכלל רכילות הוא:

באר מים חיים

המקור שלשון הרע בכלל לא תלך רכיל

(ג) לא תלך וכו'. כן כתב הרמב"ם בפרק ז' (ה"ב) מהלכות דעות, וזהו סמ"ג (לאוין ט), שזה לשונם, יש עון גדול מזה עד מאד והוא בכלל לאו זה, והוא המספר בגנות חברו אף על פי שאומר אמת וכו'.

בכתבות הוא במכל שכן דמוציא שם רע מכלל לאו זה לא נפקא:

לא תלך רכיל - כולל הוצאת שם רע, לשון הרע ורכילות

ואף דבכתבות (מו.) לא נזכר רק דהוא אזהרה למוציא שם רע שהוא חמור מכל מפני שהוא דבר שקר, מכל מקום אין פונת הגמרא להוציא סתם לשון הרע ורכילות שהוא אפלו על אמת מכלל זה, שהרי בסנהדרין כ"ט (ע"א) במשנה אמרו מנין לדין וכו' שלא יאמר אני מזכה וכו' תלמוד לומר 'לא תלך רכיל בעמך', ובספרא פרשת קדשים (פ"ב פ"ד) ובירושלמי פרק א' דפאה (ה"א ד:) איתא בהדיא הלואו על לשון הרע ורכילות ממש שהוא פרוכל שמטעין דברים מזה לזה. ועין בחלק ב' פלל א' בבאר מים חיים סעיף קטן ח' (אות ג), רק דכונת הגמרא

(ד) וזה. כן כתב הרמב"ם שם, וכונתו, דכל שכן הוא פיון שמבזהו בספור זה.

להרמב"ם לשון הרע נלמד בכל שכן מרכילות

ולהראב"ד בהשגות שסובר דרכילות חמור מלשון הרע, נוכל לומר דלדידה נפקא לה לשון הרע מקרא (שמות כג א) ד'לא תשא', קרי בה לא תשיא, אזהרה למספר לשון הרע כמו שאמרו בפסחים (ק"ח.). וגם מקרא (דברים כז כד) ד'ארור מכה רעהו בסתר' שהוא קאי על לשון הרע כמו דפרש רש"י בחמש. ומקרא (שם כד ט) ד'זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים' שהוא כדי שנזהר מלשון הרע, פדאיתא בספרא (בחוקותי פ"א) כמו שבארנו לעיל בפתיחה (עשין סק"א)*.

מקור האיסור לשיטת הראב"ד

להראב"ד לא תלך רכיל נאמר כדי ללמד חיוב מלקות במוציא שם רע

* הגהה: ולפרוש זה צריך לומר מה שפרטה התורה לאו על רוכל ולא סמכה [להראב"ד שסובר דרכילות חמור מלשון הרע] במכל שכן על לאו דלא תשיא וכנ"ל, משום דהתורה רצתה להשמיענו לאו מיחד לאסור לשון הרע ורכילות, ונפקא מנה שיהא חייב מלקות במוציא שם רע, כמו שאמרו בכתבות (מו.), ד'לא תשא שמע שוא' כולל נמי ענין אחר, כמו דאיתא בשבועות ל"א (ע"א) בגמרא עין שם, וכמו שכתבנו לעיל בפתיחה בלאוין אות ב' (ד"ה ופשוט).

או אפשר דהתורה רצתה להשמיענו שיש לו אסור משעת הלוכו שהקדים רגליו לדבר עברה, וכעין מה שאמרו בעבודה זרה [דף י"ח (ע"ב)] 'אשר לא הלך' (תהלים א א) פיון שהלך וכו', וכעין שאמרו שם [בדף ח' (ע"א)] 'וקרא לך' (שמות לד טו) פיון שקרא לך נעשה כאלו אכלת מזבח, ובבבא מציעא [דף ס"א עמוד ב'] 'לא תעשו עול במשקל' (ויקרא יט לה) לעבר עליו משעת עשיה, ואפלו לא שקל בהן עדין, וכן כאן פיון שהזמין עצמו לילך ולדבר רכילות עובר על לאו זה. אחר כך מצאתי זה בשל"ה (פר' קדושים דרך חיים אות נח):

או כדי לאסור רכילות כבר משעת ההליכה

ב הלאו הוה שפתבנו הוא מה שפתבתו התורה בפרוש מיוחד לאסור זה של לשון הרע ורכילות, אבל בלאו הכי יש עוד הרבה לאוין ועשין אחרים שהוא עובר עליהן על ידי ספור הרע הוה, כמבאר לעיל בפתיחה הקודמת, עין שם:

לוח יומי: שנה פשוטה - כ"ז תשרי, כ"ו שבט, כ"ו סיון. שנה מעוברת - כ"ז תשרי, ו' אדר א', ט"ז סיון.

ג כל זה, אפלו אם רק במקרה ספר גנות חברו, אבל אם חס ושלום הרגל בעון זה בתמידות, כמו אלו (ה) שרגילין תמיד לישב ולספר, כך וכך מעשה פלוני, כך וכך עשו אבותיו, כך וכך שמעתי עליו, והוא דברים של גנות, אנשים כאלו הם נקראין כפי חז"ל בשם בעלי לשון הרע, וענשן הרבה יותר גדול, אחרי שבשאת נפשם וזדון לבם עוברין על תורת ה', ונעשה זה אצלם כהפקר, כמו שמבאר לעיל בסוף הפתיחה (ארוין אות ג), ועליהם נאמר בקבלה (תהלים יב ד) 'יכרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדלות':

איסורים רבים בדיבור לשון הרע

בעלי לשון הרע - הגדרתם

באר מים חיים

שרוכל הוא ההולך כל היום וקונה מכאן ומכאן והולך ומוכר במקומות אחרים בכאן ובכאן, כן הוא הרוכל הזה. ולזה בא תבנת 'בעמיה' לרמז כי הוא הולך ברבים כדי שיהיה לו מה לשמע ולרגל אחר כך, עין שם (יג). וכן משמע בירושלמי פרק א' דפאה (ה"א ד:) שהוא אזהרה ללשון הרע ורכילות ועין שם בפני משה בדבור המתחיל תני רבי נחמיה:

מקור הדין

ג (ה) שרגילין תמיד וכו'. כל זה הוא מבאר ברמב"ם (דיעות פ"ז ה"ב), ובכסף משנה שם (ד"ה ומ"ש רבינו אבל):

או סובר בפרוש רש"י בחמש, דהרוכל מקרי מי שהולך לבית רעהו לרגל אולי יראה או ישמע דבר רע ויספר בשוק, והנה כלל הרוכל והמספר לשון הרע ביחד במלת רוכל. וכונת התורת כהנים (ספרא וירושלמי לעיל סק"ג) במה שאמר שמטעין דברים מזה לזה, הינו מאיש זה לאיש אחר, ולא כמו לפרוש הרמב"ם דכונת התורת כהנים הינו, שמטעין למי שדבר המדבר עליו מתחלה, דהינו רכילות.

ייתכן שהראב"ד סובר כרש"י שלא תלך רכיל - כולל גם לשון הרע

וכן מפרוש הרמב"ן בחמש משמע דתבנת רוכל כולל שניהם, שפן פרש שם

כך גם סובר הרמב"ן וכן משמע בירושלמי

והרמב"ן ובהערה ז), שכתב ואיך יתכן כו', משמע דדבריו אלו קאי רק על (לשון הרע) [רכילות] (מהשמטות):

(יג) [אכן] לפי מה שכתב הרמב"ן בפרשת תצא (דברים כד ט ד"ה ומכאן) הובא לעיל בפתיחה בעשין אות א' (ד"ה

סתירה בדעת הרמב"ן